

Hız. Peygamber'in (sas) Tebliğ Görevi

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ
لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ
النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٧﴾

“Ey Resûl! Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer
bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun.
Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah,
kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.”

(Mâide, 5/67)

HİRA

- ❖ Tebliğ vazifesinin önceki peygamberler ve Peygamberimiz için önem ve değeri nedir?
- ❖ Kur'ân-ı Kerim'de tebliğ vazifesi nasıl anlatılır?
- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) kutlu beyanlarında tebliğ nasıl anlatılmıştır?
- ❖ Tebliğ vazifesinde nelere dikkat etmek gerekir?
- ❖ Bu çağın tebliğ ve davet erleri bu önemli vazifeyi nasıl yerine getirmelidirler?

Hız. Peygamber'in (sas) Kur'ân-ı Kerîm'de belirtilen görevlerinden birisi de tebliğdir. Tebliğ dediğimiz zaman aslında hem peygamberlerin gönderiliş gayelerinin birinden hem de en temel sıfatlarının birinden bahis açmış oluruz. Dolayısıyla tebliğ, tüm peygamberlerin hem gönderiliş gayesi hem en önemli sıfatlarından biri hem de en önemli görevlerinden bir tanesidir. Hâl böyle olunca tebliğ için sadece Efendimiz'in (sas) görevi olduğunu söylemek meselenin hakkıyla anlaşılması için yeterli değildir. Burada bu ifadeyi şöyle anlamak zorundayız: *Tebliğ, tüm peygamberlerin yaratılış gayesi ve varlık nedenidir.* Tebliğ olmasa idi, Allah'ın (cc) peygamberleri seçip göndermesinin bir anlamı olur muydu? Bu husus Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle ifade edilir: ***“Andolsun ki biz, ‘Allah’a kulluk edin ve Tâğüt’tan sakının!’ diye (tebliğ etmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmını doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. Yeryüzünde gezin de görün, inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur!”***^[1]

Kur'ân-ı Kerîm'de ve Hız. Peygamber'in (sas) beyan ve uygulamalarından yola çıkarak tebliğin ne demek olduğunu kısaca şu şekilde izah edebiliriz:

Tebliğ, gönderilen tüm peygamberlerin yaratılış gayesi, varlık nedeni ve ortak sıfatıdır.

Tebliğ, son peygamber Hız. Muhammed'in (sas) de en temel görevlerinden biridir.

Tebliğ, 23 yıllık nübüvvet süresince Hız. Peygamber'in (sas) hayatından bir an olsun çıkarmadığı en önemli sünnettir.

Tebliğ, bir Kur'ân cemaati olan sahâbenin en büyük sevdası, en ağır görevi ve Hız. Peygamber'den devraldıkları en değerli nebevî miraslarıdır.

Tebliğ, bütün Müslümanların kabiliyet, mizaç ve hâlleri çerçevesinde yerine getirmekle mükellef oldukları en temel vazifelerindedir.

[1] Nahl, 16/36.

Kur'ân-ı Kerim'de Tebliğ

Tebliğ; *belâğ* kökünden gelen bir isimdir. Bu köke *el-Müfredât* sahibi Râgıb el-İsfahânî (v. 425/1033): “Bir amaç ve gayenin en yükseğine erişmek, işin sonuna varmak, ulaştırılması istenen yere ulaşmak”^[2] anlamlarını verir. Bundan dolayıdır ki insanın fiziksel olgunluğuna varmasına, aynı kökten gelen “buluş” denmiştir. Tebliğ ise ulaştırılması gereken şeyi yerine ulaştırmak, duyurmak, bildirmek ve erdirmektir. Kur'ân-ı Kerim, *be-le-ğâ* (بلغ) köküne ait tam 77 kullanıma yer vermektedir.^[3] Tabii bu kullanımların farklı farklı anlamları, vurguları ve mesajları vardır. Bunlardan özellikle tüm peygamberlerin ve özelde de Efendimiz'in (sas) tebliğ vazifesini duyuran âyetler de vardır. Bu âyetlerden birkaçını aktarmak gerekirse şunlar örnek olarak verilebilir:

“Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.”^[4]

Yine aynı sûrenin 92. âyetinde ise şöyle buyrulur: **“Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin, (onlara) karşı gelmekten çekinin; eğer yüz çevirirseniz bilin ki peygamberimize düşen sadece açıkça tebliğ etmektir.”**^[5]

Nahl Sûresi 82. âyette ise Efendimiz'in (sas) tebliğ görevine şöyle değinilir: **“Buna rağmen yüz çevirirlerse unutma ki sana düşen açık ve net olarak bu mesajı tebliğ etmektir.”**^[6]

Nûr Sûresi'nin 54. âyetinde de tebliğ vazifesine değinilir. Mesaj daha açık bir şekilde orada dile getirilir: **“De ki: 'Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin.' Eğer yüz çevirirseniz bilin ki o Peygamber, kendisine yükletilenden ve siz de kendinize yükletilenden sorumlusunuz. Eğer O'na itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz, Peygambere düşen sadece apaçık tebliğdir.”**^[7]

Bir başka âyette ise yine tebliğ vazifesine vurgu yapılır ancak daha farklı mesajlar da orada yer alır: **“Eğer yüz çevirirlerse bilsinler ki Biz seni onlara**

[2] Abdülbaki, *el-Mu'cemü'l-Müfrehes*, s.164-166.

[3] el-İsfahânî, *el-Müfredât*, s. 144.

[4] Mâide, 5/67.

[5] Mâide, 5/92.

[6] Nahl 16/82.

[7] Nûr, 24/54.

bekçi göndermedik; sana düşen sadece tebliğdir. Doğrusu Biz insana katımızdan bir rahmet tattırırsak ona sevinir ama elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir kötülük gelirse işte o zaman görürsün ki insan gerçekten pek nankördür."^[8]

Siyerin Rehberliğinde Tebliğ

Hız. Peygamber'in (sas) 23 yıllık nübüvvet hayatının tamamı ulvî bir vazife olan tebliğ örnekleriyle doludur. Bu örnekler üzerinden hem tebliğ vazifesinin ehemmiyetini, değerini, kıymetini ve muhtevasını hem de usûl ve üslubunu öğrenmekteyiz. Efendimiz (sas) tebliğ vazifesinin ehemmiyetini: **"Allah'a yemin ederim ki Cenâb-ı Hakkın senin vasıtanla bir tek kişiyi hidayete kavuşturması, kızıl tüylü develere sahip olmandan hayırlıdır."**^[9] sözü ile beyan ederken: **"Hidayete davet eden kimseye, kendisine tâbî olanların sevabı kadar sevap verilir. Bu onların sevaplarından da bir şey eksiltmez."**^[10] ifadesi ile de işin değer ve kıymetini belirtmektedir. 23 yıl boyunca mübarek lisanından düşürmediği **"Kûlû lâ ilahe illallah, tûfihû /Allah'tan başka ilâh yoktur deyin, kurtulun!"**^[11] müjdesi ile tebliğin temel muhtevasını nazara verirken: **"İnsanlara anlayacakları şeyleri söyleyin, (anlayamayacaklarını da bırakın.) Siz, onların Allah ve Resûlü'nü yalanlamalarını ister misiniz?"**^[12] ve **"Kolaylaştırınız zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz nefret ettirmeyiniz. Birbirinize itaat ediniz, ihtilafa düşmeyiniz."**^[13] beyanlarıyla da tebliğin usûl ve üslubuna dair yolları göstermektedir.

Efendimiz'in (sas) bu alandaki beyanlarının hemen hemen hepsinin ve tabii ki daha fazlasının siyerin içerisinde çok geniş anlatımları mevcuttur. O mübarek ve mutahhar hayatın tamamına tebliğ çerçevesinden baksak, bir peygamber olarak müşrik kavmini, Mekke'ye dışarıdan gelen Hristiyan ve Yahudi tüccarları, daha sonra Medine'deki çeşitli etnik ve dini muhatapları, özellikle Hudeybiye sonrası çoğalan davet mektupları ile o günün dünyasındaki birçok melik ve kralı nasıl bu aziz dine davet ettiğini görürüz.

[8] Şûrâ, 42/48.

[9] Buhâri, "Ashâbu'n-Nebi", 9.

[10] Müslim, "İlim", 6.

[11] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXV, 404, 405.

[12] Buhâri, "İlim", 49.

[13] Buhâri, "İlim", 12.

Efendimiz'in (sas) ilk davet yıllarında ve özellikle Hz. Ömer'in (ra) Müslüman olduğu nübüvvetin 6. yılına kadarki süreçte tebliğ ve irşad yöntemi farklı, o günden Şib-i Ebî Tâlib muhasarasının/ambargosunun sonuna kadarki bölümde daha farklı, Tâif'e gidip oradan döndükten sonra Mina çadırlarını dolaştığı günlerde biraz daha farklıdır. Nübüvvetin 5. ve 6. yıllarında Habeşistan'a hicret eden sahâbeye bu konudaki uyarıları gidilen yerin şartlarına ve zeminine uygun iken o günkü adı ile Yesrib'e hicret eden muhacirlere yaptığı uyarı ve tavsiyeler daha farklıdır. Medine'ye hicret edip İslâm yavaş yavaş devlet olma yoluna girerken üslup ve usûl çok farklı, iman-inkâr karşılaşmasının en önemli durağı olan Bedir Gazvesi'nin ardından daha da farklıdır. Süreç içerisinde Medine'de yerleşik olan Yahudilerle sürdürülen iletişimin nasıl değişiklik arz ettiği ise hepimizin malumudur. Hicretin 6. yılı yapılan Hudeybiye Antlaşması'nın arkasından oluşan sulh ortamının tebliğ ve davet çalışmalarını nasıl etkilediği, Mekke'nin Fethi tamamlanınca da bu alanda nasıl bir dil ve yöntemin ortaya çıktığı ise üzerinde durulması gereken bir mevzudur.

Meseleye bireysel muhataplar çerçevesinden ele alırsak çok geniş ve oldukça çeşitli bir tablo ile karşılaşırız. Mesela, **“Yakın akrabalarını uyar!”**^[14] âyeti nâzil olunca Hz. Peygamber'in (sas) attığı adım farklı iken, gerek kendi ev halkını, gerek akrabaları içerisindeki bazı isimleri davet edişi, gerekse Mekke'deki tanıdıkları ile bu manada kurmuş olduğu bağı çok daha farklı olmuştur. Muhataplarının seviyesini, sosyal ve kültürel yapılarını, dinî ve akidevî durumlarını dikkate alarak onlarla bir tebliğ zemini oluşturduğunu görmekteyiz.

Hudeybiye'de Tebliğ Adına Yapılanlar

Bu konuda Hudeybiye Sulhu sırasında Mekke tarafından gönderilen elçilere karşı Hz. Peygamber'in (sas) muhataplarını iyice tanıyarak nasıl onlarla farklı usûl ve üsluplar üzerinden konuştuğunu örnek olarak verebiliriz. Hudeybiye meydanına ilk gelen elçi Huzaa kabilesine mensup *Büdeyl b. Verkâ* isimli zattı. O günler daha Müslüman olmamış olan bu zat, daha sonra iman edip sahâbî olma şerefini elde edecekti. Efendimiz (sas) kendilerine doğru birinin geldiğini görünce sordu: *“Kimdir gelen?”* Sahâbe dedi ki: *“Yâ Resûlullah! Gelen Büdeyl b. Verkâ'dır.”* Efendimiz (sas) bu ismi duyunca tebessüm etti ve dedi ki: **“Ha za raculün âkîl/Bu akıllı bir adamdır!”** Daha

[14] Şuarâ, 26/214.

sonra Büdeyl, Hz. Peygamber'in (sas) huzuruna gelince; Efendimiz (sas) ona, geliş maksatlarını şöyle sıraladı: **“Ey Büdeyl! Onlara (Kureyş'e) de ki: Biz buraya savaşa değil, umre yapmaya geldik. Yaptığımız savaşlar Kureyş'i yıpratmıştır ve ben bunun çok iyi farkındayım. Eğer bundan sonra savaş istemiyorlarsa belirlenen bir müddet içerisinde barış yapmaya hazırız. Benimle insanların arasına girmekten artık vazgeçsinler. Bana inananların sayısı, bugün Kureyş'ten daha kalabalıktır. Ama eğer Kureyş imanı seçerse bu kendileri için daha hayırlıdır.”**^[15]

Muhatap, aklını duygularının önüne geçiren birisiydi ve ona konuşan Efendimiz (sas) de onun duygularına değil, aklına hitap ederek konuşuyordu. Efendimiz'in (sas) konuşması bitince Büdeyl dedi ki: *“Ey Muhammed! Bana söylediğin şeyleri aynen Kureyş'e iletceğim!”*^[16] Büdeyl dediğini yaptı ama Kureyş ne yazık ki bu sözleri kabullenemedi.

Büdeyl'in arkasından Mekke tarafı bu sefer elçi olarak Urve b. Mes'ûd'u gönderdi. Urve ile Efendimiz (sas) arasında çok uzun bir görüşme oldu. Sakif kabilesinin efendisi olan bu zata karşı Efendimiz (sas), onun ikna olacağı çok önemli sözler söyledi. Urve, bu sözlerden ikna olmuştu ama Kureyş'i o da ikna edemeyecekti.

Urve b. Mes'ûd'un arkasından Mekke tarafı *Mikrez b. Hafs* isimli birini gönderdiler. Efendimiz (sas) gelenin kim olduğunu öğrenince onun içinde dedi ki: **“Ha za racülün ğâdîr/ Bu adam gaddar birisidir!”**^[17] O, Budeyl gibi biri değildi. Efendimiz (sas) onu çok iyi tanıyordu; geliş amacının işi çözmek değil, işi çıkmaza sokmak olduğunu biliyordu. Bundan dolayı Mikrez'e ayrıca bir söz söylemeye ihtiyaç duymadı çünkü ne deseydi sonuç değişmeyecekti. Mikrez, Efendimiz'in (sas) huzuruna gelince Efendimiz (sas) ona dedi ki: **“Sözüm Büdeyl'e dediğimdir, git ve onlara haber ver!”** Mikrez gitti duyduklarını söyledi ama yerinde duramayıp bir gece Müslümanlara saldırma hazırlıklarına girişti ve adamları ile saldırmaya teşebbüs etse de Müslümanlar tarafından püskürtüldü, askerlerinden birkaçı yakalandı ama daha sonra Efendimiz (sas) hepsini salıverdi.^[18]

[15] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğâzi*, II, 84, 85.

[16] Taberî, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mulûk*, III, 74; Zehebi, *Tarihu İslam*, II, 210.

[17] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğâzi*, II, 88, 89.

[18] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğâzi*, II, 88, 89.

Kureyş tarafı dördüncü elçi olarak Benî Kinâne'den Ehâbişlerin lideri olan Huleys b. Alkame'yi gönderdiler. Efendimiz (sas) gelenin kimliğini sordu, dediler ki: "Gelen Ehabişlerin lideri Huleys b. Alkame'dir." Efendimiz (sas) dedi ki: "**Zalike Racilün ya'zimi min şeâirillah/ Bu adam Allah'ın şeâirine saygı gösteren biridir.**"^[19] Bunun üzerine Efendimiz (sas) sahâbe-ye dedi ki: "*Kurbanlıkları Huleys'in önüne doğru sürün ve telbiye getirerek onu karşılayın.*" Sahâbe söylenilene yaptı, bir anda tüm kurbanlıklar Huleys'in önüne doğru sürüldü ve sahâbe yeri göğü inleyen o gür sedaları ile "*Lebbeyk, Allahümme Lebbeyk!*" diyerek Huleys'i karşıladılar. Daha hiçbir konuşma yapılmadan bu tablo ile karşılaşan Huleys duygulandı, gözleri doldu ve Efendimiz'i (sas) dinlemeden dedi ki: "**Bu insanları Allah'ın evinden alıkoymak zulümdür. Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki her kim Abdülmuttalib'in oğlunu Kâbe'den mahrum bırakırsa helak olacaktır.**"^[20] Huleys b. Alkame bir müddet Efendimiz'in (sas) yanında istirahat etti ve Mekke'ye Kureyş'in yanına döndü, aynı sözleri hatta daha şiddetli bir üslup ile onlara söyledi ama Mekkeliler bu sözleri de dinlemediler ve Huleys'i azarladılar.^[21]

Son olarak Mekke tarafı Süheyl b. Amr'ı elçi olarak gönderdiler. Efendimiz (sas) kendilerine gelen elçinin Süheyl olduğunu görünce, isminin anlamını hayra yorumlayarak: "**Artık işimiz kolaylaştı! Kureyş, barış yapmak istediğinde bu adamı gönderirdi, demek ki barış istiyorlar!**"^[22] dedi. İşin neticesi Efendimiz'in (sas) dediği gibi oldu ve Süheyl ile beraber iş, barışla nihayete erdi.

Aynı tablo içerisinde gelen beş farklı elçiye karşı Efendimiz'in (sas) tavırlarının çeşitliliği ve muhataplara göre bir dil/üslup kullanması tebliğ ve irşad alanında bu işin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu noktada unutulmaması gereken en temel ölçü şu olmalıdır: "*Muhatab Mükerrerem, Mesaj Mükemmel, Metod Değişken*"^[23]

[19] İbn Hişâm, *Sire*, III, 429.

[20] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğâzi*, II, 88, 89.

[21] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğâzi*, II, 88, 89.

[22] İbn Hişâm, *Sire*, III, 435..

[23] İsmâil Lütfü Çakan, *Tebliğ Usulümüz*. <http://www.sadabat.net/?title=makale&menuid=3&mk=103>.

Tebliğ'de Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Tebliğ ve irşadda muhatap, Allah'ın (cc) mükerrer bir varlık olarak yaratıldığını^[24] ifade ettiği insan olduğundan, onun bu yönü hiçbir zaman unutulmamalı, kim olursa olsun mükerrer bir varlığın şerefine uygun bir şekilde bu iş yürütülmelidir.

Mesajın mükemmelliğine gelince, tebliğ ve irşadın konusu aziz ve yüce dinimiz olduğu için onun her türlü eksik, yanlış ve sorunlu şeylerden uzak olduğunu, her hâli ile kemal noktasında olduğunu bilinci ile hareket etmelidir. Bu manada Rabbimizin şu buyruğu hiçbir zaman hatırdan çıkarılmamalıdır: **“Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim.”**^[25]

Metodun, yani tebliğ ve irşadın usûl ve üslubu ise mesaja gölge düşürmek şartı ile yenilenmeli, şart ve zemine göre ayarlanmalıdır. Bu konuda çok ciddi olunmalı, meşru bir davanın vasıtalarının da meşru olması gerektiği bilincinde yürünmelidir.

Bu önemli tebliğ sürecinin nasıl yürütüleceği konusunda şunlara dikkat etmek gerekir:

- Önce marifet, sonra muhabbet, sonra merhamet, sonra tebliğ
- Önce ihsan şuuru, sonra ihlâs bilinci, sonra istiğna duygusu, sonra tebliğ
- Önce temsil, sonra tertip, sonra tedric, sonra tebliğ
- Önce hamiyet, sonra hassasiyet, sonra heybet, sonra tebliğ
- Önce muhatabın tanınması, sonra mekânın anlaşılması, sonra vasıtaların belirlenmesi, sonra tebliğ

Tebliğde Israrın Bir Meyvesi: Hz. Vahşi (ra)

Hz. Peygamber'in (sas) 23 yıl boyunca tebliğ için nasıl bir ısrar, tekrar ve azim ile hareket ettiği, kazandığı insanlardan bellidir. Başlangıçta İslâm'a karşı düşmanca tavırlarına rağmen onlarca, hatta yüzlerce şahsı tebliğ

[24] *“Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şerefsahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.”* İsrâ, 17/70.

[25] Mâide, 5/3.

konusunda ortaya koyduğu o emsalsiz adımları ile yüreklerine nasıl hidayet nuru ulaştırdığı siyeri biraz bilen insanların malumudur. Bu hidayet misallerinden bir tanesini burada paylaşmak istersek Vahşî b. Harb'i örnek olarak verebiliriz.

Vahşî b. Harb, aslen Habeşistanlı bir köle idi. Mekke'nin tanınmış simalarından Mut'im b. Adiy'in oğlu Cübeyr b Mut'im'in kölesiydi. Bedir'de babasını, kardeşini, amcasını ve daha başka yakınlarını kaybeden Ebû Süf-yân'ın hanımı Hind bint Utbe, intikam yeminleri etmiş ve mızrak kullanmakta mahir olan Vahşî'yi bu iş için Cübeyr'den istemişti. Zaten Cübeyr de Bedir'de öldürülen babası Mut'im b. Adiy için intikam ateşi ile yanıp tutuşuyordu. Böyle olunca aralarında bir anlaşma yapılmıştı. Vahşî, Uhud'da Hz. Hamza'yı öldürecek, karşılığında özgürlüğünü ve hayal edemeyeceği kadar hediyelerin ve paranın sahibi olacaktı. Derken Bedir'den bir yıl sonra Uhud'da, Vahşî söyleneni yaptı ve Hz. Hamza'yı Uhud'un meydanında elindeki mızrağı ile öldürdü. Buna karşı Uhud'dan sonra özgürlüğünü elde etti. Ama Vahşî asıl o zaman köle olmuştu. Vicdanı onu rahat bırakmıyor, elde ettiği özgürlüğüne rağmen bütün genişliği ile dünya ona dar gelmeye başlamıştı. Mekke Fethi'ne kadar Mekke'de kalmış, Fetih orduları Mekke önüne dayanınca kaçıp Tâif'e gitmişti. Tâif İslâm'ın bayrağı altına girince bu sefer Vahşî, Şam'a doğru kaçmıştı. Vahşî işlediği cürmün büyüklüğü altında eziliyor ve Efendimiz (sas) ile karşı karşıya gelmek istemiyordu. Rahmet Peygamberi onca işine rağmen yüreğindeki tebliğ aşkı ve sevdası ile bir insanın yaptığı bu büyük hatadan dolayı cehenneme doğru yürümesini istememişti. Bundan dolayı da Vahşî'nin Şam'da olduğunu duyunca ona bir mektup göndermiş ve onu İslâm'a davet etmişti. Vahşî bu mektubu alınca sevinmiş, bir köleye hem de katil olan bir köleye hem de sıradan bir insanın değil, Hamza gibi büyük bir ismi öldüren bir köleye mektup yazılması Vahşî'ye bambaşka bir umut kazandırmış ve farklı bir ufuk açmıştı. Vahşî defaatle Efendimiz'in (sas) kendisine gönderdiği mektubu öpmüş, başına koymuş ve gelen elçiye şunu demişti: *“Resûlullah beni İslâm'a davet ediyor ve bana şu âyet ile umut veriyor: “Kim tevbe edip iyi davranışlarda bulunursa şüphesiz o kişi tevbesi kabul edilmiş olarak Allah'a döner.”*^[26] *Sen git Resûlullah'a söyle ben neredeyse küfre denk gelebilecek bir günah işledim. Ben Hamza gibi birini öldürdüm.*

[26] Furkân, 25/71.

Allah benim bu günahımı da tevbe edersem kabul eder mi? Benim bu hâlimi hasenata çevirir mi?"

Elçi, Vahşî'nin söylediklerini Efendimiz'e (sas) ulaştırınca Hz. Peygamber (sas) bir mektup daha yazdırır. O mektubunda ise şu âyetle Vahşî'ye hitap eder: **"Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; ondan başka günahları dilediği kimse için bağışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa büsbütün sapmıştır."**^[27]

Vahşî b. Harb, kendisine hitaben yazılan ikinci mektubu alınca yine çok sevinir. Âyeti okuyunca yine Medine'ye gitmeye kendinde fer bulamaz. Gelen elçiye der ki: *"Âyette Allah, dilediğinin günahını af edeceğini söylüyor. Ama ben öyle büyük bir günah işledim ki af edileceğime dair bir ümit yüreğimde besleyemiyorum."*

Hz. Peygamber (sas) Vahşî'nin bu ikinci cevabını dinleyince, tebliğde ısrar ve tekrarın ne kadar mühim olduğunu hayatı ile öğretircesine üçüncü bir mektup daha yazdırır. Bu mektuba ise şu âyeti koyar: **"Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayan, çok esirgeyendir."**^[28]

Bu üçüncü mektup Vahşî b. Harb'e ulaştınca artık yüreğindeki tüm endişeler gider, âyetin verdiği o büyük müjde karşısında söyleyeceği sözü kalmaz ve utana utana huzur-u nebîye varır. Efendimiz'in (sas) rahmet dağıtan bakışları altında imanını ikrar eden Vahşî, asıl o gün gerçek özgürlüğü elde edecektir. 'Lâ ilâhe illallah' demek, en büyük özgürlüktü. Çünkü gerçek özgürlük ancak Abdullah olmakla yani Allah'a kul olmakla sağlanırdı. Vahşî de iman ederek Allah'a kul olarak asıl özgürlüğün tadına ermişti.^[29]

Vahşî b. Harb iman edince Efendimiz (sas) aslında yine bir rahmetin göstergesi olarak ondan bir talepte bulunacaktı: **"Ey Vahşî! Ne olur fazla gözümme gözükme, seni her gördüğümde amcam Hamza aklıma gelir, o aklıma gelirse belki sana karşı bir kırgınlık hâlim olur. Bu da sana karşı görevimi tam anlamı ile yapmama engel olabilir."** Vahşî b. Harb, Resûlullah'ın

[27] Nisâ, 4/116.

[28] Zümer, 39/53.

[29] İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, LXII, 413; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 147.

(sas) kendisinden istediği bu talebe “tamam” diyecekti. Ama bu öyle kolayda değildi. İstenen şey, bir okyanusun kenarında durup su sıkıntısı çekmek, denizin yanında çölde yaşıyor gibi olmaktı. Ama değil mi ki bu talep Efendimiz’ dendi, Vahşi’ye düşen itaat etmekti.

Şimdi o Medine’de, Efendimiz’den (sas) mahrum olacak, herkes O’nun (sas) dizinin dibinde durup mübarek lisanından dökülen kelimelerin taliplisi olacakken Vahşi bundan uzak kalacaktı. İçinde bulunduğu o hâli Hz. Vahşi’nin kendi lisanından dinliyoruz:

“Resûlullah’a (sas) gözükmemeye çalışıyordum. Medine’de sokaklarda gezerken O’nun (sas) geldiğini görünce tüm Medineli çocuklar O’nun önüne doğru koşarlarken ben O’ndan kaçırıyordum, beni görmesin diye yolumu değiştiriyor, gizleniyor, saklanıyor, bazen arkasından O’nu izliyor, O’na (sas) bunu belli etmemeye çalışıyordum. Namazlarda Mescid-i Nebevî’de kendime bir yer bulmuştum direğin arkasında, beni görmeyeceği bir yerde oturuyor, O (sas) namaza başlayınca da ben, O’nu (sas) seyrediyordum. Ama yüreğimde hep bir umut taşıyordum. Bir gün gelecek Allah Resûlü (sas) beni çağırarak ve bana: ‘Ey Vahşi! Artık görünebilirsin! Artık yanına gelebilirsin!’ diyecekti. Ben böyle bir umut ile yaşarken bir gün Medine, O’nun (sas) vefatı ile çalkalandı. Herkes üzüyor, herkes ağlıyordu. Ama benim hüznüm daha fazlaydı. Ben hem Resûlullah’ın (sas) firâkına hem de kendi hâlime ağlıyordum. Şimdi kim bana ‘Artık görünebilirsin’ diyecekti diye gözyaşı döküyordum. Günler böyle gelip geçerken duydum ki Halife Ebû Bekir, Yemâme’ye peygamberlik iddiasında bulunan yalancı Müseylime’ye karşı bir ordu gönderecek. Hemen eve koştum; hayatımın en kara gününün, en kara hatırası olan Hamza’nın sırtına geçirdiğim mızrağımı aldım ve bu ordu içerisine katıldım. Amacım Müseylime’yi, Hamza’yı öldürdüğüm aynı mızrak ile öldürüp hiç değilse günahıma kefarete olacak bir amel ortaya koymak, Efendimiz’i (sas), vefatından sonra olsa bile memnun etmekti. Savaşın bir yerinde baktım Müseylime kaçıyor, ben de peşinden koştum. Hamza’ya attığım mızrağı ona da attım ve mızrağı o yalancının göğsüne sapladım, o yere yığılmıştı, Müslümanlar tekbir getirmeye başlamış, Allah düşmanı Müseylime’nin ölümüne sevinmişlerdi.”

Başından geçenleri böyle anlatan Hz. Vahşi’nin, Müseylime’yi öldürdükten sonraki hâlini o tabloya şahit olanlar şöyle anlatır: “Vahşi, Müseylime’yi öldürdükten sonra orada secdeye kapandı, dakikalarca şükür secdesi yaptı. Gözyaşları

içerisinde: 'Yâ Resûlullah! Artık görünebilir miyim? Artık yüzüne bakabilir miyim?' diyordu."

O günden sonra Hz. Vahşi şöyle söyleyecekti: "Hamza'yı öldürmekle insanların en hayırlısının kanına girdim. Müseylime'yi öldürmekle de insanların en şerlisini ortadan kaldırdım."^[30] Hz. Osman (ra) devrine kadar yaşayacak olan Hz. Vahşi, hicri 23. yılda (milâdi 644) vefat edecekti.^[31]

Tebliğde ısrarın bir güzel meyvesi olan Hz. Vahşi'yi, Resûlullah'ın (sas) İslâm'a nasıl taşıdığı, tebliğ vazifesinin ne kadar ağır ve önemli olduğunu anlamamız açısından mühimdir.

Gerçek Bir Tebliğ ve Davet İnsanı Nasıl Olmalıdır?

Bu sorunun cevabını bizler; onlarca âyette, Hz. Peygamber'in (sas) kutlu sözlerinde ve bizzat yaşadığı hayatın içerisinde bulabiliriz. Oldukça geniş bir mevzu olan bu bahsi biz şu beş temel mesaj ile özetlemek istiyoruz:

1. Öğren ki inanabilesin.
2. İnan ki inandırabilesin.
3. Yaşa ki yaşatabilesin.
4. Karşılık bekleme ki karşılık bulasın.
5. Neticeyi Allah'a bırak ki haddi aşmayasın.

Çok fazla detaya girmeden bu beş temel mesajı kısaca açıklamaya çalışalım.

1. Öğren ki inanabilesin.

Öncelikli mesele, bu işin ehemmiyetinin farkına varmaktır. Tebliğ ve davetin; peygamberlerin yaratılış gayesi olduğunu bilmeyen, bu işin peygamber mesleği olduğunu fark etmeyen, sahâbenin en büyük amelinin bu olduğunu kavramayan, nasıl inanabilir ki bu işin önemine? O hâlde yapılması gereken ilk iş, bir Müslümanın tebliğ ve davet meselesinin hayatında olması gereken yerini öğrenmesidir. Bunu öğrendikçe ancak kendisi için ehemmiyetine inancaktır. Mesela; Efendimiz'in (sas) şu hadisini duyan biri tebliğ ve davet için neler düşünür: "**Benim misalimle sizin misaliniz, şu temsile benzer:**

[30] İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 147.

[31] Bkz. İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 146-149; İbn Hacer, *el-İsâbe*, III, 2079, 2080; İbnü'l-Esir, *Usdü'l-Ğabe*, V, 409, 410; İbn Abdilberr, *el-İstiâb*, IV, 125, 126.

Ortalık aydınlasın diye adamın biri bir ateş yakmış. Ateş etrafı aydınlatınca pervaneler (gece kelebekleri) ve aydınlığı seven bir kısım hayvanlar bu ateşe kendilerini atmaya başlarlar. Adamcağız onları kurtarmaya (mani olmaya) çalışır. Ancak hayvanlar galebe çalarak çoklukla ateşe atarlar. Ben (tıpkı o adam gibi) ateşe düşmememiz için belinizden yakalıyorum ancak siz ateşe ateşe koşuyorsunuz.”^[32] Şimdi bu hadisi duyan biri tebliğ vazifesinin ehemmiyeti konusunda neler düşünür? Ve neler öğrenir ve inanır değil mi?

2. İnan ki inandırabilesin.

Bir insan ancak inandığı şeylere başkalarını inandırabilir. Hâlen bazı kornalarda akıl-kalp uyumu sağlayamamış birisi karşısındaki muhatabına bu işin önemini anlatabilir mi? Allah Resûlü (sas) kendisine indirilen her şeye kesinlikle, hiç şüphe ve tereddüt duymaksızın inanıyordu. Kur’ân bu hakikati şöyle beyan ediyordu: **“Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. ‘Allah’ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır!’ dediler.”**^[33]

Allah Resûlü (sas) ve O’nun mübarek ellerinde yetişen sahâbe nesli; önce inanıyor, sonra başkalarını inandıkları değerlere davet ediyorlardı. Şüphe duydukları, tereddüt geçirdikleri, hâlen zihinlerinde ‘acaba’ diye yaklaştıkları meselelere değil, kesinkes inandıkları değerlere insanları davet ediyorlardı. Böyle olduğu içinde başkalarını inandırabiliyor, saf ve duru bir zihin ve kalp ile tebliğ yaptıkları için karşılıklarında tesir uyandırıyorlardı. Bunun için diyoruz ki inan ki inandırabilesin.

3. Yaşa ki yaşatabilesin.

Tebliğ ve davetin en önemli alanı hiç şüphesiz, davet edilen hakikatlerin hayatta karşılığının olması, yani önce yaşanması, sonra başkalarının yaşaması için onlara mesajların ulaştırılmasıdır. Kur’ân-ı Kerîm bu konuda çok net bir ilke ortaya koymuştur: **“Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin**

[32] Buhâri, “Rikak”, 26; Tirmizî, “Emsal”, 7.

[33] Bakara, 2/285.

söylüyorsunuz? Yapmayacağımız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılaşır.”^[34]

Gerek Efendimiz (sas), gerekse sahâbe bu konuda çok güzel bir örneklik ortaya koymuşlardır. Onlar yaşadıklarını anlatmış, anlattıklarını yaşamışlardır. Hayatlarında müthiş bir bütünlük vardır. Belki de bugünün dünyasında kaybedilen en önemli değer de budur. Çok konuşuyoruz, çok şeyler söylüyoruz ama gelin görün ki söylediklerimizin birçoğunu yaşamıyor, yaşama noktasında gayret ortaya koymuyoruz. Hayatlarımızda bir tutarlılık, bütünlük olmadığı içindir ki muhataplarımızda bir güven iklimi oluşturamıyor, söylenen sözler uçup gidiyor, yere yani hayata olumlu yansımaları ne yazık ki istenilen düzeye bir türlü varılamıyor. İşte bundan dolayı tebliğ ve davet adamı buna çok dikkat etmeli, özellikle yaşadığını söylemeli, söylediğini yaşamalıdır.

4. Karşılık bekleme ki karşılık bulasın.

Kur'ân'dan ve Efendimiz'in (sas) hayatından tebliğ vazifesi yerine getirilirken öğrendiğimiz en temel ilkelerden biri de asla karşılık beklenmemesidir. Karşılık beklemek, tebliğ vazifesini yerine getirirken bazı dünyevi beklenti ve menfaatler içerisine girmek, birilerine yaptığı hizmet dolayısı ile faturalar çıkarmak, bu işin kesinlikle ruhu ile bağdaşmaz. Biz Kur'ân'dan birçok peygamberlerin ortak lisanından şöyle bir hakikate şahit oluyoruz. Hepsi söz birliği etmişçesine derler ki: **“Biz yaptığımız işlerden dolayı sizden bir ücret istemiyoruz. Biz ecrimizi, mükâfatımızı, karşılığımızı sadece Allah'tan bekliyoruz.”**^[35]

Bu önemli mesajı Hz. Nûh'un lisanından duyduğumuz gibi^[36] Hz. Hûd'un lisanından da duyarız.^[37] Hz. Sâlih'in lisanından duyduğumuz gibi^[38] Hz. Lût'un lisanından da duyarız.^[39] Hz. Şuayb'in lisanından duyduğumuz gibi^[40] peygamberlik silsilesinin son mührü olan Hz. Peygamber'in lisanından da duyarız.^[41] Görüldüğü gibi bu hakikat, birçok peygamberin ortak mesajıdır.

[34] Saf, 61/2,3.

[35] Hûd, 11/29.

[36] Şuarâ, 26/109.

[37] Şuarâ, 26/127.

[38] Şuarâ, 26/145.

[39] Şuarâ, 26/164.

[40] Şuarâ, 26/180.

[41] Sebe, 34/47.

Hız. Peygamber'in (sas) lisanından şöyle bir âyet daha okuruz: **“Sizden bu çabam karşılığında bir ücret istemiyorum. İstediğim tek şey yakınlarıma (Ehl-i Beyt) karşı bir sevgidir.”**^[42] Burada Efendimiz (sas) bir beklenti, bir karşılık içerisine girmiş olmuyor mu? Nasıl anlaşılmalı bu âyet? Tefsir kitaplarında uzun uzun izah edilen bu âyeti,^[43] kısaca biz şöyle anlayabiliriz: Allah Resülü (sas) yakınlarına karşı sevgi isterken bu sevgi yine İslâm'ın anlaşılması ve yaşanması noktasında bir talepti. Ehl-i Beyt, Peygamber'in (sas) ev halkı olarak İslâm'ı en iyi bilen topluluk olduğu ve sevgi üzerinden bir bağ kurulunca onların söyledikleri daha iyi anlaşılacağı için Hız. Peygamber (sas) böyle bir talepte bulunmuştur. Yoksa bu talep, tebliğ vazifesinin maddi bir karşılığı değildir. Dolayısı ile bu vazife yerine getirilirken hiçbir beklenti içerisine girilmemesi gerekir.

5. Neticeyi Allah'a bırak ki haddi aşmayasın.

Tebliğ vazifesinde çok temel bir ilke de bu işin netice kısmında takınılması gereken tavidir. Rabbimiz onlarca âyette sen işine bak, vazifeni yerine getir, neticeyi ise Allah'a bırak demektedir.^[44] Tüm tebliğ ve davet erlerinin yapması gereken de budur. Çünkü bütün peygamberler hayatları boyunca çok zorlu süreçler yaşamış, az bir kısmına zafer bu dünyada nasip olmuş, birçoğu ise görünen bir başarı elde edememişlerdir. Ama buna rağmen Allah (cc), bir gemiyi bile zor dolduran Hız. Nûh'u hayırla anmış,^[45] Hız. Hûd'u,^[46] Hız. Lût'u^[47] ve daha nicelerini görevlerini eksiksiz yerine getirmekle övmüştür. Dolayısı ile bu işin neticesi Rabbimizin bileceği bir iştir. Kula düşen ancak tebliğ etmektir. Sefer yani gayret kuldan, zafer yani netice Rabbimizdendir.

Hız. Hûd'un (as) lisanı ile Kur'ân'da bulunan şu âyet bu meselenin hakikatini ortaya koymaktadır: **“Ey Milletim! Rabbimden benim bir belgem olduğu ve bana güzel bir rızık da verdiği hâlde, O'na karşı gelebilir miyim? Söyle-senize! Size yasak ettiğim şeylerde aykırı hareket etmek istemem; gücümün**

[42] Şûrâ, 42/23.

[43] Kurtubî, *el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'an*, XV, 395-400; Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, VII, 24, 25; er-Râzi, *Tefsîr-i Kebîr, Mefâtihu'l-Gayb*, XIX, 447-452.

[44] En'âm, 6/107; Kehf, 18/6; Şuarâ, 26/3,4; Zümer, 39/41; Kaf, 50/45; Çâşiye, 88/21, 22.

[45] Saffât, 37/78-81.

[46] Hûd, 11/58-60.

[47] Saffât, 37/133-136.

yettiği kadar ıslah etmekten başka bir dileğim yoktur. Başarım ancak Allah'tandır, O'na güvendim; O'na yöneliyorum.' dedi.^[48]

Bir Büyük Müjde!

On yıl fasılasız Hz. Peygamberin (sas) hizmetinde bulunan Enes b. Mâlik (ra) tebliğ ve davet vazifesini kendisine dert edinenlere çok büyük bir nebevî müjdeyi ulaştırıyor. Diyor ki:

“Bir gün Resûlullah (sas) şöyle buyurdular: **‘Size bir kısım insanlardan haber vereyim mi?’** Sahâbe merakla “evet” dediler. Efendimiz (sas) dedi ki: **‘Onlar ne peygamber ne de şehittirler. Ancak kıyamet gününde peygamberler ve şehitler onların Allah katındaki makamlarına gıpta ederler. Onlar nurdan minberler üzerine oturmuşlardır, gelen geçen herkes onları tanır.’**

Ashab-ı Kiram merakla: “Yâ Resûlullah! Onlar kimdirler ki böyle bir mükâfatı elde etmişler?” diye sorarlar. Efendimiz buyurdular ki: **“Onlar Allah'ın kullarını Allah'a sevdiren ve Allah'ı da kullarına sevdiren kimselerdir. Onlar yeryüzünde nasihatçi ve tebliğci olarak dolaşmış ve bunu yapmışlardır.”** Enes b. Mâlik diyor ki ben merak ettim ve sordum dedim ki: “Yâ Resûlullah! Allah'ı kullarına sevdirmeyi anladık! Peki Allah'ın kullarını Allah'a sevdirmek nasıl olur?” Efendimiz (sas) buyurdular ki: **“Onlar insanlara Allah'ın sevdiği şeyleri emrederler, sevmediği şeylerden de sakındırır. İnsanlarda bunlara itaat edip gereğini yerine getirince Allah (cc) da onları sever.”**^[49]

[48] Hüd, 11/88.

[49] Beyhakî, Şuabu'l-İman, I, 367.

DÂRÜ'L-ERKAM

- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) Hudeybiye'de tebliğ adına ortaya koyduğu tavırları nasıl anlamak gerekir?
- ❖ Tebliğ vazifesinde "muhatap, mükerrerem; mesaj, mükemmel; metod, değişken" ifadeleri için neler söylenebilir?
- ❖ Tebliğ-temsil münasebeti nasıl anlaşılmalıdır? Özellikle tebliğ meselesinde temsilin yeri ve önemi nelerdir?
- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) tebliğde ısrar ve tekrarı nasıl önemsediğine dair siyerden başka örnekler verebilir misiniz?
- ❖ Tebliğde karşılık beklememe ve neticeyi Allah'a bırakma konusunda neler söyleyebilirsiniz?

SUFFA

- ❖ Tebliğ; gönderilen tüm peygamberlerin yaratılış gayesi, varlık nedeni ve ortak sıfatıdır. Bu hakikati doğru bir şekilde anla ki adımlarını büyüklerin ayak izlerine kavuşturabilesin.
- ❖ Tebliğ, son peygamber Hz. Muhammed'in de (sas) en temel görevlerinden biridir. Bu vazifeyi derinlemesine kavra ki tebliğ adına gayret edip başkalarını kurtarmak için çırpınıp durabilesin.
- ❖ Tebliğ, 23 yıllık nübüvvet süresince Hz. Peygamber'in (sas) hayatından bir an olsun çıkarmadığı en önemli sünnettir. Bu sünneti ihya etmenin sorumluluğunu iyice belle ki değerler sıralamasında tebliği doğru yere koyabilesin.
- ❖ Tebliğ; bir Kur'ân cemaati olan sahâbenin en büyük sevdası, en ağır görevi ve Peygamber'den devraldıkları en değerli nebevî miraslarıdır. Onların bu alandaki rehberiyetini istenilen düzeyde öğren ki onlar gibi dert ve dava sahibi olabilesin.
- ❖ Tebliğ, bütün Müslümanların kabiliyet, mizaç ve hâlleri çerçevesinde yerine getirmekle mükellef oldukları en temel vazifelerindedir. Bu vazifeyi kalbine ve aklına iyice nakşet ki bir an olsun görevini aksatmayasın, gece-gündüz bu aşk ile sahâbe gibi yanıp tutuşabilesin.